

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) นอกจากเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการเมืองในประเทศแล้วยังเป็นกระบวนการสำคัญทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่มีประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ โดยนัยนี้นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่าการพัฒนาการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย(สมบัติ ชำรงธัญวงศ์,2546)

จากบริบททางการเมืองในสังคมไทย สื่อวิทยุและโทรทัศน์เกิดขึ้นจากการริเริ่มของผู้มีอำนาจทางการเมือง ด้วยเหตุนี้วิทยุและโทรทัศน์จึงถูกใช้เป็นกลไกในการสื่อสารจากรัฐบาลและกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองไปสู่ประชาชนอันเป็นการสื่อสารทางเดียว รวมทั้งใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ในการสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของรัฐมากกว่าที่จะให้เป็นเวทีกลางในการสะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนไปสู่ผู้บริหารประเทศ สื่อวิทยุนี้ถือกำเนิดขึ้นมาโดยรัฐก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของคณะราษฎรในการเผยแพร่อุดมการณ์การปกครองระบบประชาธิปไตยและใช้ต่อสู้กับกลุ่มอำนาจในระบบเดิม อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าสื่อวิทยุยังไม่ได้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอุดมการณ์ที่แท้จริงของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในเรื่องการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองได้นำสื่อวิทยุไปใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองในทางที่สร้างผลประโยชน์ และความชอบธรรมให้แก่รัฐ ดังปรากฏในยุคนจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ใช้สื่อวิทยุในการโฆษณาเผยแพร่ลัทธิเชือผู้นำ ปลุกฝังความคิดความเชื่อรัฐผ่านการสนทนาทางวิทยุระหว่างนายมัน ชูชาติ และนายคง รักไทย

รวมทั้งใช้สื่อวิทยุเป็นกระบอกเสียงผู้นำ (สุวิมล พลจันทร์ , 2531) ช่วงปี 2500-2516 ประเทศถูกปกครองด้วยระบบเผด็จการทหาร สื่อวิทยุถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ให้สถานีวิทยุทุกสถานีออกอากาศบทความรายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ รวมทั้งต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐซึ่งระเบียบดังกล่าวได้ลิดรอนสิทธิในการรับรู้ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม (สมสุข หินวิมาน , 2534)

อย่างไรก็ดีการเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ทำให้สื่อได้รับเสรีภาพแต่เป็นช่วงระยะเวลาเพียงสั้น ๆ และหลังปี 2519 สื่อวิทยุและโทรทัศน์ต้องถูกควบคุม อย่างเข้มงวดจากระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ เช่น ระเบียบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 มีการควบคุมเวลาในการโฆษณาและเนื้อหารายการต้องผ่านการตรวจพิจารณาอย่างเข้มงวด จากคณะกรรมการบริหารกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์หรือ กบว. รายการในลักษณะที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองถือเป็นสิ่งต้องห้าม นอกจากนี้สื่อยังถูกควบคุม ด้วยคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 15 หรือ ปร. 15 ใช้ควบคุมสื่อวิทยุ และคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 17 หรือ ปร. 17 ใช้ควบคุมสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะใน ปร. 17 ได้ควบคุมเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างเข้มงวดจากการกำหนดว่าเนื้อหารายการโทรทัศน์ต้องส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไม่ส่งเสริมให้เกิดความนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์ อีกทั้งห้ามรายการประเภทความรู้ ปาฐกถา อภิปราย สนทนา สัมภาษณ์ เกี่ยวข้องหรือพาดพิงถึงการเมืองโดยสถานีต้องห้ามบันทึกเทปรายการล่วงหน้า ถ้าจะออกอากาศสดต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ กบว. ก่อน (ระวีวรรณ ประกอบผล , 2528)

จากเหตุการณ์ในอดีตสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารการเมืองของไทยยังไม่เกิดคุณภาพในการใช้สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ยังไม่มีโอกาสแสดงบทบาทในการเป็นเวทีสาธารณะในสังคม ได้อย่างมีพลัง ด้วยเหตุที่อำนาจทางการเมืองเข้ามาจำกัดและควบคุมการนำเสนอเนื้อหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง รวมทั้งต้องตอบสนองนโยบายของรัฐโดยรัฐมองว่าสื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองที่สำคัญ

เมื่อปัญหาคอมมิวนิสต์เริ่มคลี่คลายลงหลังปี 2523 รัฐเปิดให้ใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ในการนำเสนอเรื่องทางการเมืองได้ โดยเฉพาะในการหาเสียงเลือกตั้ง เห็นได้จากการที่รัฐอนุญาตให้พรรคการเมืองเข้ามาใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์หาเสียงกับประชาชนในรูปแบบของการแถลงนโยบายพรรค ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการที่พรรคการเมืองใช้สื่อของรัฐในการหาเสียงเลือกตั้ง แต่แรงผลักดันสำคัญที่เป็น จุดเปลี่ยนต่อเสรีภาพของสื่อมวลชนอีกครั้งมาจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ซึ่ง

เป็นการชุมนุมประท้วงของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางที่รวมพลังต่อต้านการบริหารประเทศของพลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีที่สืบทอดอำนาจจากคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ จากเหตุการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแสดงให้เห็นวิกฤตทางการเมืองแต่ยังแสดงให้เห็นวิกฤตทางสื่อด้วย การที่สื่อวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐไม่สามารถรายงานข่าวที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง นำไปสู่กระแสเรียกร้องจากสังคมที่ต้องการเห็นสื่อวิทยุโทรทัศน์เสนอเรื่องทางการเมืองได้อย่างอิสระ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ ปัจจุบันนี้ได้ส่งผลให้สื่อวิทยุโทรทัศน์เริ่มเปิดมากขึ้นสำหรับเรื่องการเมือง

ความตื่นตัวในเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชนหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬเป็นไปอย่างกว้างขวาง อาจจะกล่าวได้ว่าสื่อวิทยุมีบรรยากาศของ “ประชาธิปไตยแบบบ้าน” ซึ่งยังไม่เคยเกิดขึ้นกับวิทยุมาก่อน นักหนังสือพิมพ์ นักวิทยุ นักวิชาการ ปัญญาชนและประชาชนต่างเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการสื่อข่าวสารและความคิดเห็นผ่านทางรายการในหลายลักษณะได้แก่

1. มีรายการข่าว (news bulletin) และการวิเคราะห์ข่าว (news commentary) โดยผู้ผลิตรายการเอกชนและมีหลายรายการที่ผู้ผลิตเป็นนักหนังสือพิมพ์ เช่น รายการจากห้องข่าวของวิทยุเนชั่น ดำเนินรายการโดยสุทธิชัย หยุ่น และสุภาพ คล้ายฉาย

2. มีรายการสนทนาสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจและสังคม (phone-in current affairs program) ในตอนค่ำและตอนดึกทางสถานีวิทยุ เอฟ เอ็ม ในกรุงเทพมหานคร เป็นรายการยาว 2-3 ชั่วโมง ดำเนินรายการโดยนักวิชาการ นักหนังสือพิมพ์และผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ ซึ่งเปิดสายให้ผู้ฟังร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง รายการเหล่านี้ได้รับความนิยมสูงมาก และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น รายการเปิดประเด็น

3. มีรายการความรู้ที่ใช้รูปแบบเดียวกับข้อ 2 เปิดให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้าไปถามปัญหาในรายการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญร่วมตอบปัญหา

4. วิทยุมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยการถ่ายทอดการอภิปรายไม่ไว้วางใจและการจัดรายการเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป (2535/2, 2538 และ 2539) มีรายงานข่าวจากผู้สื่อข่าวในพื้นที่ รายงานการสังเกตการณ์ของประชาชนและถ่ายทอดการนับคะแนนเลือกตั้ง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2542)

จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เปิดช่องให้มีการปฏิรูปสื่อของรัฐใหม่ทั้งหมด ซึ่งเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตราที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุกระจายเสียงและเสรีภาพในทางวิชาการและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการณ์สงครามหรือการรบแต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 40 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีภาพอย่างเป็นธรรม

มาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษอาบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เปิดช่องให้มีการปฏิรูปสื่อของรัฐใหม่ทั้งหมดดังกล่าว ทำให้นักสื่อสารมวลชนต้องกลับมามองบทบาทของตนที่มีต่อชุมชน ซึ่งสถานีวิทยุสถาบันการศึกษานับเป็นทางออกหนึ่งที่สามารถช่วยให้นักสื่อสารมวลชนแสดงอุดมการณ์และความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

สำหรับจุดเริ่มต้นของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาในประเทศไทย เริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นเป็นแห่งแรกในปี 2504 ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มก่อตั้งขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นสถานีที่บุกเบิกสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา โดยในระยะต้นสถานีวิทยุสถาบันก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลที่คล้ายกันเป็นส่วนใหญ่คือ การเป็นสถานีทดลองของนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องใน 2 คณะคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ และทำหน้าที่เพียงการให้ความรู้ ให้การศึกษาตลอดจนข่าวสารเชิงวิเคราะห์ที่เป็นการเสริมปัญญาแก่ผู้ฟัง และการเผยแพร่ข่าวสารตลอดจนเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตนักศึกษาเก่าและปัจจุบันให้กับสถาบันเป็นส่วนใหญ่ ในปี พ.ศ. 2510 สถานีวิทยุสื่อสารมวลชนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็ได้จัดตั้งขึ้นมา และในปี 2517 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดตั้งสถานีวิทยุ มหาวิทยาลัยขอนแก่นขึ้นใกล้เคียงกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่จัดตั้งสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลขึ้นเมื่อปี 2518 ตามมาด้วยสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ซึ่งจัดตั้งในปี 2524 สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวรปี 2529 และสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาที่ก่อตั้งล่าสุด 2 สถานี ในปี 2530 คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (วิสารห์ รอดคำดี, 2541)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมดมีเพียง 9 สถาบันเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการให้มีการก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง รวม 10 สถานี คือ

1. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วยเครือข่าย 4 สถานี คือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา
2. สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
5. สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
7. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

8. สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนครสวรรค์
9. สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นว่า เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (พฤษภาคม 2535) นั้น สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ของรัฐไม่สามารถรายงานข่าวที่เกิดขึ้นตามความจริง แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว ปรากฏว่า สถานีวิทยุสถาบัน การศึกษากลับเป็นสถานีวิทยุที่สามารถแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างเสรี แม้จะเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งสังกัดอยู่ในระบบราชการก็ตาม สถานีวิทยุสถาบันการศึกษาได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา และกล้าที่จะนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง ที่แตกต่างจากสถานีวิทยุอื่นที่รัฐบาลควบคุมจนเป็นที่ประจักษ์ชัด เช่น สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หยุดการส่งกระจายเสียงก่อนเหตุการณ์สงบ คงมีแต่สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้นที่ยืนหยัดให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชนจนเหตุการณ์สิ้นสุดและคลี่คลาย (จุมพล รอดคำดี, 2538)

ส่วนสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีนั้น ตั้งอยู่ในจังหวัดปัตตานีซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดทางชายแดนภาคใต้ จังหวัดที่ยังมีปัญหาคความไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 เหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งกรณีปัญหาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เกิดจากการปกครองที่ผิดพลาด นโยบาย ที่ไม่ต่อเนื่องของรัฐบาลยุคต่าง ๆ ที่ผลักดันเข้ามาปกครองประเทศ การบกพร่องส่วนหนึ่งมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีและภาษาของชาวมุสลิม การไม่เข้าใจภาษาทำให้ไม่สามารถสื่อสารกันโดยตรงและนำไปสู่การเข้าใจผิดหลายประการและถูกนำไปโยงเป็นเรื่องทางการเมืองด้วย สำหรับสถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดทางภาคเหนือที่ยังคงมีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมาอย่างต่อเนื่อง จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งสองกรณีนี้เกิดขึ้นกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคเหนือและจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงเพราะเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์ที่ขีดขึ้นมาแล้วทำให้ คน กลายเป็นคนละเผ่าคนละประเทศทั้งที่คุ้นเคยเป็นที่ป็นนอังกันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งทั้งสองกรณีอยู่ในความสนใจของประชาชนและในฐานะที่เป็นสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาและเป็นสื่อมวลชนในพื้นที่จึงได้พยายามทำหน้าที่รายงานข่าวข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด

จะเห็นได้ว่าสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับตามระยะเวลาที่ผ่านมา โดยถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้ข่าวสาร การประสานสัมพันธ์ ให้ความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ให้ความบันเทิงและกระตุ้นเร้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคมในเรื่องของการเมือง สงคราม การพัฒนาเศรษฐกิจ การทำงานและศาสนา (McQuail , 1987)ประกอบกับในกฎกระทรวงฉบับที่ 14(พ.ศ.2537) ในหมวด 3 การควบคุมด้านรายการ ข้อ 14 ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการใน (1) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความรับผิดชอบและจิตสำนึกในเรื่องของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจว่า สถานีวิทยุสถาบันการศึกษามีนโยบายและการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างไร โดยเลือกสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่งคือ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ปัญหาการวิจัย

1. สถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่ง คือ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีการดำเนินงานอย่างไร
2. ประชาชนมีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาอย่างไร
3. ประชาชนมีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาหรือไม่อย่างไร
4. ประชาชนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร
5. พฤติกรรมการเปิดรับรายการจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษากับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่ง คือ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
3. เพื่อสำรวจความสนใจของประชาชนที่มีต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาจำแนกตามสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสถานีวิทยุสถาบันศึกษากับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

1. สถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่ง คือ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีการดำเนินงานแตกต่างกัน
2. ประชาชนมีพฤติกรรมกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาแตกต่างกันตามสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
3. ประชาชนมีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาแตกต่างกัน
4. ประชาชนมีพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง
5. พฤติกรรมกรเปิดรับรายการจากสถานีวิทยุสถาบันศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยกำหนดพื้นที่ในบริเวณรัศมีการออกอากาศของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่ง โดยจะทำการศึกษาเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ที่สถานีวิทยุสถาบันการศึกษาดังอยู่สามารถรับฟังรายการจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาต่อไปนี้

1. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.6 คำนิยามศัพท์

สถานีวิทยุสถาบันการศึกษา หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่เป็นของ

สถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่

1. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง หมายถึง ข้อมูล, ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางการเมือง การดำเนินงานของรัฐบาลความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองต่าง ๆ กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หมายถึง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนซึ่งชี้นำจากลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน เช่น การเปิดรับข้อมูลข่าวสารกิจกรรมทางการเมือง, การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามวาระต่าง ๆ, การชุมนุม, เข้าประชุมหรือมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

พฤติกรรมกรเปิดรับฟังรายการ หมายถึง การติดตามรับฟังรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา โดยวัดจากความบ่อยครั้งในการเปิดฟัง ระยะเวลาที่ฟังในแต่ละครั้งและช่วงเวลาที่ฟัง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการรณรงค์เลือกตั้งอันเป็นการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งขึ้น
2. เพื่อประโยชน์ในการวางแผนประชาสัมพันธ์เผยแพร่และรณรงค์เลือกตั้งตามวาระต่าง ๆ
3. เพื่อสะท้อนบทบาทและหน้าที่ของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาในการพัฒนาประชาธิปไตย
4. เพื่อสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปปรับนโยบายและภารกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพความเป็นจริง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย